

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 1997/98:172, En narkotikapolitisk redogörelse, och 11 motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen. Vidare behandlas också 24 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1998.

Ett enigt utskott vidhåller sin inställning till narkotikapolitikens mål och inriktning samt till Sveriges insatser mot narkotikan på internationell nivå.

Narkotikapolitiken måste bl.a. bygga på en kombination av olika förebyggande insatser. Utskottet anser att det är särskilt angeläget att kraftfullt motverka ungdomars narkotikaanvändning. Det behövs kraftfulla insatser för att vända trenden mot ett ökande intresse för narkotika och ett ökande missbruk bland ungdomar. Viktigt i detta sammanhang är samverkan mellan olika lokala organ och organisationer, en god samordning av insatserna samt ett levande och ensträget engagemang från samhällets, från föräldrars och från frivilligorganisationers sida. Lika viktigt är det att informera ungdomar och deras föräldrar om narkotika och narkotikamissbrukets symtom och verkningar och i det sammanhanget verka för attitydförändringar.

Sveriges internationella narkotikapolitik måste vara tydlig, konsekvent och långsiktig. Sveriges restriktiva narkotikapolitik ligger till grund för det internationella engagemanget. Sverige deltar sedan länge mycket aktivt i det internationella samarbetet på detta område. Utskottet vidhåller också att det är synnerligen angeläget att regeringen med kraft fortsätter att bekämpa alla krav på legalisering av narkotika och liberalisering av narkotikapolitiken, såväl nationellt som på det internationella planet. Sverige måste fortsätta att aktivt driva sin inställning i narkotikafrågor internationellt, bl.a. inom FN, Europarådet, EU och i det nordiska samarbetet. En nödvändig förutsättning för framgång i det internationella arbetet är att våra insatser nationellt är framgångsrika och att vi kan visa på en enig restriktiv inställning i frågan.

Utskottet föreslår att skrivelsen inte skall föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns tio reservationer och ett särskilt yttrande.

Regeringens skrivelse

I skrivelsen, som lämnades till riksdagen i juni 1998, redovisas regeringens samlade insatser inom narkotikaområdet samt planerade projekt och åtgärder. Tillsättningen av en narkotikakommission berörs också liksom den pågående översynen av myndighetsstrukturen inom alkohol och narkotikaområdet. Vidare görs en genomgång av Sveriges internationella engagemang på området samt en översikt av åtgärderna på myndighetsnivå.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av skrivelsen

1998/99:So1 av Chatrine Pålsson och Rolf Åbjörnsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att på nytt bygga upp en effektiv narkotikabekämpning på kriminalvårdsanstalterna,

2. att riksdagen beslutar om sådan ändring av lagen att ett absolut förbud att framföra motorfordon med narkotiska preparat i kroppen införs,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att den narkotikapolitiska kommissionen arbetar för en aktion över hela landet, där alla myndigheter förmås samverka lokalt under nationell ledning.

1998/99:So2 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordnade förebyggande insatser när det gäller tobak, alkohol, narkotika och läkemedel samt olika beroendeframkallande beteenden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Skolverkets uppföljning av ANT-undervisningen i skolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en vidgning av alkohol- och narkotikaforskningsinstitutets forskningsområde,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kartläggning av i vilken utsträckning missbrukare är okända för missbrukarvården och orsakerna bakom detta,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rehabilitering av äldre missbrukare.

1998/99:So3 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i direktiven till den nya narkotikakommissionen ta upp och beskriva ungdomars möjligheter till alternativ till missbruk,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i direktiven till den nya narkotikakommissionen ta upp en beräkning av kostnaderna för åtgärder mot narkotikamissbruk, förebyggande insatser och vård och behandling av missbrukare.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i direktiven till den nya narkotikakommissionen föreslå att en belysning görs av de internationella och europeiska legaliseringsrörelserna.

Motioner väckta under allmänna motionstiden

1998/99:So255 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en kommitté med uppgift att utreda missbrukarvården,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att staten skall ta ett större ekonomiskt ansvar för LVM-vården,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en ombudsman med uppgift att företräda missbrukare och deras anhöriga.

1998/99:So258 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för behandlingsinsatser när det gäller missbrukare,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande arbete, vård och rehabilitering,
7. att riksdagen hos regeringen begär att Socialstyrelsen får i uppdrag att utreda upprättande av planer mellan landsting och kommuner enligt vad i motionen anförts om att en sådan plan skall ingå i underlaget för att få statsbidrag som täcker missbruksvården.

1998/99:So341 av Magnus Jacobsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en statlig garanti för vård av missbrukare,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning om konsekvenserna av kommunala besparingar för missbrukarvården.

1998/99:So361 av Alf Eriksson och Majléne Westerlund Panke (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om butangas och andra sniffningspreparat,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud i detaljhandeln för butangas för ungdomar och barn under 18 år.

1998/99:So372 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Narkotikakommissionen kompletteras med en referensgrupp,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om extra satsning på attitydförändringar,

1998/99:So379 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikaförebyggande arbete,

1998/99:So424 av Ulf Kristersson m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkohol- och narkomanvården.

1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande insatser mot narkotikamissbruk,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vård och behandling av narkotikamissbrukare,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning om behandlingsmetoder för narkomaner,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om metadonbehandling.

1998/99:A291 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att stärka det förebyggande arbetet i drogfrågor.

1998/99:Ju903 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information till föräldrar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om heroinprojekt,

5. att riksdagen beslutar avbryta pågående verksamhet med utdelning av fria sprutor till narkotikamissbrukare i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

12. att riksdagen beslutar att försöksverksamheten med fria sprutor till narkotikamissbrukare skall avbrytas i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju917 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förbättra informationen till föräldrar om narkotikamissbrukets symtom och verkningar.

Utskottet

Skrivelsen i huvuddrag

Regeringen anför i skrivelsen att tillgången till och efterfrågan på narkotika ökar i hela världen. Samtidigt som produktionen ökar blir handeln med narkotika alltmer välorganiserad och allt svårare att bekämpa. Undersökningar av narkotikaerfarenhet och attityder till narkotika bland svenska ungdomar under 1990-talet tyder på större nyfikenhet och ökad erfarenhet av narkotika. Regeringen menar att denna utveckling skall tas på stort allvar.

I skrivelsen redovisas att narkotikamissbruket får allvarliga konsekvenser för såväl individen och dennes familj som för samhället. Såväl sjuklighet som förtida dödlighet är mångdubbelt större bland narkotikamissbrukare än hos normalbefolkningen. De insatser som samhället gör för att kontrollera

narkotikahandlingen och bekämpa missbruket för med sig stora kostnader. Socialstyrelsen har beräknat att bara kommunernas kostnader för missbrukarvården uppgår till omkring 2,5 miljarder kronor.

Regeringen slår fast att den svenska narkotikapolitiken bygger på en kompromisslös inställning till narkotika. Det yttersta målet, att skapa ett narkotikafritt samhälle, ligger fast. I skrivelsen anförs att de narkotikapolitiska insatserna skall bygga på en balans mellan förebyggande insatser, vård och rehabilitering, kontrollåtgärder och internationellt samarbete. Insatserna skall riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika i syfte att

1. minska nyrekryteringen till missbruk,
2. förmå flera missbrukare att upphöra med sitt missbruk samt
3. minska tillgången på narkotika.

Enligt regeringen är den illegala narkotikahandlingen ett globalt problem som bara kan lösas med internationellt samarbete. Sverige deltar aktivt i sådant samarbete bl.a. i FN, Europarådet, EU samt inom Norden. Inom EU har en global femårig handlingsplan mot narkotika tagits fram. Andra gemensamma åtgärder inom EU är stärkt samarbete mellan tull och polis och stärkt polissamarbete, bl.a. inom ramen för Schengenavtalet samt ett förstärkt rättsligt samarbete. Regeringen framhåller i skrivelsen även det särskilda möte om narkotika som FN:s generalförsamling arrangerat i juni 1998 (UNGASS 98).

Regeringen uppger, vad gäller förebyggande insatser och rehabilitering, att en översyn över myndighetsstrukturen inom alkohol- och narkotikaområdet påbörjats i syfte att stärka statens ansvar för bl.a. uppföljning, utveckling och tillsyn inom det alkohol- och narkotikapolitiska fältet. I skrivelsen redovisas också att rollen för regeringens samordningsorgan, SAMNARK, skall stärkas och förtydligas. SAMNARK vidgas också genom att bl.a. Statsrådsberedningen ingår i gruppen. För samordning på myndighetsnivå finns inom Socialdepartementet en nationell ledningsgrupp för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser med socialministern som ordförande. Ledningsgruppens huvuduppgift är att bygga upp och samordna ett långsiktigt alkohol- och narkotikaförebyggande arbete.

Narkotikabekämpningen är, enligt regeringen, ett av de högst prioriterade målen för kriminalpolitiken. Rättsväsendet har en central roll i detta arbete. Åtgärder har vidtagits för att effektivisera arbetet inom berörda myndigheter.

Regeringen har ansett att det finns behov av en sammanhållen översyn och utvärdering av narkotikapolitiska insatser sedan den tidigare narkotikakommissionen avslutade sitt arbete 1984. En ny kommission har därför våren 1998 tillkallats med huvuduppgift att lägga fram förslag för att på lång sikt skapa bättre förutsättningar för samordnade och intensifierade insatser mot narkotikamissbruket.

Den narkotikapolitiska inriktningen och förebyggande arbete m.m.

Skrivelsen

Regeringen fastslår i skrivelsen att Sveriges inställning till narkotika är kompromisslös och att målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett samhälle fritt från narkotika.

Regeringen anför att narkotikafrågan spänner över ett brett fält. I den möts en rad skilda politikområden, under olika myndigheters ansvarsområden. Tull och polis har tillsammans med socialtjänsten och hälso- och sjukvården ett förebyggande och ett direkt operativt ansvar för att begränsa tillgången på narkotika. Andra viktiga forum för att motverka narkotikamissbruk är skolan och arbetslivet. Ett stort antal frivilligorganisationer bedriver också en omfattande och omistlig verksamhet inom drogområdet.

Folkhälsoinstitutet (FHI) har inom ramen för sitt uppdrag att förebygga sjukdom och annan ohälsa ett särskilt ansvar för alkohol- och narkotika-preventionen. År 1994 gavs institutet i uppdrag av regeringen att förstärka detta arbete. För förebyggande insatser i projektform disponerar FHI medel som bl.a. organisationer och kommuner kan söka för att främja utvecklingen inom området. Syftet med stödet är att stimulera utveckling av metoder som förebygger alkohol- och narkotikamissbruk samt ge organisationer och myndigheter möjlighet att förverkliga idéer om förebyggande insatser utifrån lokala behov. Enligt regeringen är droginformation som preventiv insats ett delat ansvar i samhället. En viktig del av insatserna äger rum inom ramen för skolans ANT-undervisning (Alkohol, Narkotika, Tobak). Skolverket har nyligen fått regeringens uppdrag att ansvara för en speciell satsning på kompetensutveckling för rektor och andra skolledare bl.a. vad gäller skolans uppgift när det gäller drogarbetet.

Det redovisas även i skrivelsen att Socialdepartementet inlett ett arbete med att se över myndighetsstrukturen inom alkohol- och narkotikaområdet för att tillskapa en organisation som mer effektivt och slagkraftigt än i dag kan ta ett samlat grepp om alkohol- och narkotikapolitiska frågor. Ett förslag från regeringens sida i denna fråga skall framläggas för riksdagen under våren 1999.

Enligt regeringen ökar tillgången på narkotika i världen samtidigt som det blir allt svårare att komma åt narkotikahandeln. Missbruket ökar också i länder som tidigare inte varit drabbade av detta problem. Inte minst påverkar produktionen av narkotika i andra länder den svenska narkotikasituationen. I sammanhanget framhålls att nära nog all narkotika som missbrukas i landet kommer från utlandet och att missbruket i andra länder, liksom andra länders inställning till narkotika, påverkar den svenska situationen. Enligt regeringen är det därför angeläget att Sverige bedriver en tydlig, konsekvent och långsiktig narkotikapolitik även i det internationella arbetet. En viktig uppgift för den nya narkotikakommissionen är att lägga fram förslag som kan förstärka Sveriges internationella insatser samt ge möjligheter till ökat internationellt genomslag för en restriktiv narkotikapolitik.

I skrivelsen belyser regeringen Sveriges engagemang internationellt i narkotikafrågan. Därvid understryks att FN intar en central roll i samarbetet

mot narkotikan. Sverige har också ratificerat FN:s tre narkotikakonventioner och är en av de största bidragsgivarna till FN:s narkotikakontrollprogram, UNDCP. Sverige är vidare medlem i FN:s narkotikakommission som både är FN:s policyorgan i narkotikafrågor och styrelse för UNDCP. På initiativ av bl.a. Sverige höll FN:s generalförsamling i juni 1998 ett extra möte om narkotika (UNGASS 98). Sverige medverkade i förberedelsearbetet till detta möte.

Inom *Europarådet* sker det huvudsakliga arbetet vad gäller narkotikafrågor i en ministergrupp, den s.k. Pompidougruppen, som arbetar informellt över hela narkotikafältet, bl.a. det epidemiologiska.

Maastrichtfördraget har öppnat möjligheter till en samordnad narkotikastrategi inom EU. Europeiska rådet antog 1995 en global femårsplan mot narkotika inriktad på minskad efterfrågan, bekämpning av narkotikahandeln och samordning och samarbete inom och utom EU. År 1996 antogs EU:s narkotikapreventionsprogram och vid ministerrådsmötet i juni samma år antogs vidare en s.k. gemensam åtgärd avseende sambandsmän för att komma till rätta med inflödet av narkotika från områden utanför unionen. Inom ramen för Schengenavtalet om fri rörlighet för personer finns vidare en särskild arbetsgrupp för narkotikafrågor. Ett särskilt narkotikacentrum (EMCDDA) inrättades år 1994 i Lissabon för att samla in information och ta fram data om narkotikaproblemen. Även Europolkonventionen rörande den europeiska polisbyrån, CIS-konventionen och Neapel II-konventionen rörande tullsamarbetet och tullbrott har betydelse i arbetet mot narkotikabrottslighet. En annan åtgärd är att inom EU upprätta ett s.k. Early Warning System rörande syntetiska droger.

Det *nordiska samarbetet* i narkotikafrågor sker inom Nordiska ämbetsmannakommittén för narkotikafrågor. Nordiska ministerrådet har också inrättat en grupp för de narkotikaansvariga ministrarna. Det nordiska samarbetet mellan tull och polis i narkotikafrågor sker i den s.k. PTN-gruppen. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) skall verka för ett ökat forsknings- och informationssamarbete om alkohol- och drogfrågor.

Sverige deltar även i samarbetet mot organiserad brottslighet i *Östersjöområdet* samt i den s.k. *Dublingruppens* arbete avseende information och samordning av narkotikainsatser i medlemsländerna. När det gäller forskning rörande utvärdering av insatser mot drogmissbruk deltar Sverige i det västeuropeiska forskningssamarbetet *COST*.

Motionerna

I *motion Ju903 av Gun Hellsvik m.fl. (m)* begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information till föräldrar (*yrkande 1*). Motionärerna anför att föräldrar ofta har bristfälliga kunskaper om narkotika, dess symtom och verkningar. Möjligheterna att på ett tidigt stadium upptäcka ett bruk är störst om föräldrarna har tillräckliga kunskaper. Enligt motionärernas uppfattning är det hög tid att regeringen tar de initiativ som behövs för att informationsinsatser gentemot föräldrarna omgående skall sättas in. Ett i stort likalydande yrkande har även framförts i

motion Ju917 av Gun Hellsvik m.fl. (m), (yrkande 4). Vidare begärs tillkännagivande om vad som anförts om heroinprojektet i *motion Ju903 (yrkande 4)*. Motionärerna anför att det bland vissa forskargrupper i dag läggs stor kraft på att plädera för en ändring av den svenska narkotikapolitiken och att det schweiziska projektet med distribution av heroin därvid framställs som en förebild. Projektet har dock fått allvarlig kritik, bl.a. från FN:s narkotikaorgan INCB. Erfarenheter från liknande projekt visar att narkotikamissbruk och kriminalitet inte minskar utan snarare ökar med den schweiziska metoden. Om propagandan för projekt av det schweiziska slaget får stå oemotsagd kommer attityderna i Sverige på sikt att förändras på samma sätt som skett i Schweiz. Motionärerna anser det väsentligt att Sverige agerar med kraft i de organ där dessa frågor behandlas, och regeringen bör för att motverka en farlig attitydförändring föra upp frågan på EU:s dagordning och även agera inom FN:s ram.

I *motion So258 av Ingrid Burman m.fl. (v)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande arbete (*yrkande 5, delvis*). Motionärerna vill förstärka det förebyggande arbetet i drogfrågor på alla nivåer. Frivilligorganisationer som arbetar drogförebyggande bör få ett större stöd från samhället, och skolans ANT-undervisning bör utvecklas och förbättras. Enligt motionärerna bör det utarbetas lokala och regionala aktionsplaner mot alkohol och narkotika i nöjesbranschen och i ungdomsmiljöer. I *motion A291 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* finns ett liknande yrkande (*yrkande 7*).

Motionärerna i *motion So379 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begär ett tillkännagivande att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikaförebyggande arbete (*yrkande 8*). Enligt motionärerna får ingen kraft sparas för att uppnå målet om ett narkotikafritt samhälle. Samhället måste klargöra att missbruket av narkotika är oacceptabelt. Skolans roll som normöverförare och informatör även på detta område kan inte nog betonas. Ideella organisationer som arbetar med narkotikafrågor är värda allt stöd från samhällets sida och deras kunskaper borde utnyttjas mer av samhället. Samverkan mellan olika kompetenser och instanser är viktig. Vid narkotikabekämpning räcker det inte enbart med lokalt och nationellt arbete utan även ett omfattande internationellt samarbete är nödvändigt för att stoppa narkotikaflödet. Polisen och tullen måste ha tillräckliga resurser för att sköta narkotikakontrollen.

I *motion So2 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* hemställs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om Skolverkets uppföljning av ANT-undervisningen i skolan (*yrkande 2*). Motionärerna understryker vikten av att undervisningen genomförs på ett adekvat pedagogiskt sätt och framhåller att det är viktigt att Skolverket följer upp och utvärderar kvaliteten på denna undervisning.

I *motion So461 Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande insatser mot narkotikamissbruk (*yrkande 12*). Enligt motionärerna måste man för det första med all kraft förebygga att människor

börjar missbruka narkotika. Eftersom de flesta narkotikamissbrukare börjar sin missbrukarkarriär med först rökning och sedan alkohol, är en viktig åtgärd att förhindra tobaksdebut och att erbjuda ungdomar andra aktiviteter som tillgodoser deras behov av att uppleva något nytt, att ta risker. Det kräver ett aktivt opinions- och informationsarbete på en rad nivåer, såväl professionella som frivilliga.

I *motion So372 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande vad som i motionen anförts om extra satsning på attitydförändringar (*yrkande 3*). Många undersökningar, intervjuer och uttalanden har visat att alltför många ungdomar vet var de kan få tag på narkotika och illegal alkohol. Det måste enligt motionärerna bli svårare att skaffa och använda droger. Ett tydligare avståndstagande måste finnas.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet har senast våren 1998 uttalat sig om den svenska narkotikapolitiken, särskilt förebyggande arbete och insatser internationellt, i *betänkande 1997/98:SoU18 Narkotikafrågor*. Utskottet såg med oro på narkotikasituationen. I betänkandet hänvisades till vad riksdagen våren 1997 givit regeringen till känna i betänkande 1996/97:SoU10. Ett enigt utskott uttalade då bl.a. att målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle samt att det är särskilt angeläget att kraftfullt motverka ungdomars narkotikaanvändning. Det behövs kraftfulla insatser för att vända trenden mot ökat intresse för narkotika och ökat missbruk bland ungdomar. Utskottet framhöll bl.a. vikten av samverkan mellan olika lokala organ och organisationer, av en god samordning av insatserna samt av ett levande och entusiastiskt engagemang från samhällets, från föräldrars och från frivilliga organisationers sida. Vidare betonades från utskottets sida vikten av information till ungdomarna och deras föräldrar om narkotika och narkotikamissbrukets symtom och verkningar. Utskottet såg positivt bl.a. på arbetet inom den nationella ledningsgruppen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet och på att alltfler kommuner antar handlingsplaner på området. Utskottet vidhöll i det senare betänkandet denna inställning om narkotikapolitikens mål och inriktning och om åtgärder mot narkotikamissbruk, även denna gång enhälligt.

När det gäller Sveriges insatser på internationell nivå hemställde ett enigt utskott att regeringen skulle ges till känna följande:

Riksdagen gav våren 1997 regeringen till känna bl.a. att det är ytterst angeläget att Sverige med kraft driver sin inställning i narkotikafrågor internationellt. För att få mesta möjliga gehör krävs enligt tillkännagivandet att argumenteringen kompletteras med en utförlig dokumentation av de svenska erfarenheterna av den förda politiken. Det anfördes vidare att det är av största vikt att Sverige kan markera stor enighet inom narkotikapolitiken för att få gehör för politiken såväl nationellt som internationellt. Det ansågs också angeläget att Sverige även i det nordiska samarbetet framförde sin syn på narkotikafrågor.

Tillgången på narkotika i västvärlden är mycket stor. Produktionen av illegal narkotika ökar, samtidigt som den illegala handeln med narkotika blir alltmer välorganiserad och svårare att bekämpa. Omfattande insatser görs på såväl global som regional nivå i Europa för att bekämpa den illegala handeln och missbruket av narkotika. För att stärka samarbetet och besluta om strategier för det globala narkotikarbetet ordnar t.ex. FN:s generalförsamling i juni i år ett särskilt narkotikamöte.

I flera europeiska länder finns dock grupper som aktivt förespråkar en legalisering av användningen av i första hand cannabis. Förslag förekommer också om att avkriminalisera bruk av alla typer av narkotika. Sådana krav saknar av allt att döma stöd bland befolkningen i allmänhet i dessa länder. Ingen regering har heller anslutit sig till en sådan liberal narkotikapolitik. Utskottet ser dock mycket allvarligt på situationen.

Sveriges restriktiva narkotikapolitik ligger till grund för det internationella engagemanget. Sverige deltar sedan länge mycket aktivt i det internationella samarbetet på detta område. Utskottet anser det ytterst angeläget att regeringen med kraft fortsätter att bekämpa alla krav på legalisering av narkotika och liberalisering av narkotikapolitiken, såväl nationellt som på det internationella planet. Sverige måste fortsätta att aktivt driva sin inställning i narkotikafrågor internationellt, bl.a. inom FN, Europarådet, EU och i det nordiska samarbetet. Bl.a. det kommande FN-mötet om narkotika utgör ett viktigt tillfälle för Sverige att redovisa skälen för en restriktiv narkotikapolitik. En nödvändig förutsättning för framgång i det internationella arbetet är att våra insatser nationellt är framgångsrika och att vi kan visa på en enig restriktiv inställning i frågan.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 1997/98:182).

I *budgetpropositionen 1998/99:1 (utg.omr. 9)* anför regeringen att det finns anledning att ta narkotikasituationen i landet på stort allvar. Särskild uppmärksamhet bör därvid riktas mot de kulturer som byggs upp kring s.k. partydroger t.ex. ecstasy och LSD i vissa ungdomsgrupper som tidigare inte definierats som riskgrupper vad gäller narkotika. Drogerna, som görs relativt lätt tillgängliga via marknadsföring och saluföring på Internet, betraktas inte som narkotika av många ungdomar, varför de kan ha svårt att inse att konsumtionen är att definiera som missbruk. Regeringen anger vidare att de förebyggande insatserna blir av avgörande betydelse när det gäller att motverka alkohol- och narkotikamissbrukets utbredning. Information, opinionsbildning och andra förebyggande åtgärder, framför allt på lokal och regional nivå, får därför ökad betydelse i ansträngningarna att påverka attityder och beteenden. Regeringen föreslår att 30 miljoner kronor anvisas årligen de närmaste tre åren för alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder. FHI disponerar 15 miljoner kronor av anslaget för förstärkning av det lokalt förebyggande arbetet.

Regeringen anför vidare bl.a. att det yttersta målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Den svenska narkotikapolitiken ligger till grund för Sveriges internationella insatser. Målet är att på ett globalt plan utveckla insatserna för att möta narkotikahotet. Sverige motverkar aktivt alla försök till nedrustning av narkotikakontrollen. Regeringen pekar vidare på att FN:s generalförsamling i juni 1998 höll ett extra möte om narkotika. Den politiska deklARATIONEN som antogs enhälligt innebär ett klart ställningstagande om en fortsatt restriktiv

inställning till all narkotikahantering i enlighet med vad som stipuleras i FN:s tre narkotikakonventioner. Vid mötet antogs för första gången ett internationellt dokument om efterfrågedämpande åtgärder. En arbetsgrupp, där Sverige ingår, har redan startat arbetet med att utarbeta en särskild handlingsplan för hur denna deklaration om efterfrågedämpande åtgärder skall genomföras.

I *proposition 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige* gör regeringen bedömningen att stat och kommun bör prioritera insatser riktade mot ungdomar för att påverka deras liberalare inställning till droger. Särskild vikt bör läggas vid att förstärka ungdomars motstånd mot narkotika. Kommunerna bör stödja ungdomars egna initiativ och idéer inom området. Idrottsrörelsens roll och ansvar bör betonas.

Regeringen har i *proposition 1997/98:183 Kontroll av syntetiska droger m.m.* föreslagit bl.a. åtgärder för en förbättrad rättslig kontroll när det gäller syntetiska droger och vidare en ny lag om hälsofarliga varor som möjliggör en mer skyndsam reaktion från samhällets sida mot nya droger.

Utbildningsutskottet har senast våren 1998 i *betänkande 1997/98:Ubu9 Allmänna skolfrågor* uttalat sig om motionsyrkanden rörande ANT-frågor. I betänkandet hänvisade utskottet bl.a. till att rektor enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) har ett särskilt ansvar för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen. Ett av dessa övergripande kunskapsområden är riskerna med alkohol, narkotika och tobak. ANT-frågor tas också upp som kunskapsområden i ämnena biologi och idrott och hälsa. Inom Skolverket, som har att följa upp och utvärdera skolan, pågick ett arbete med att ta fram ett referensmaterial om ANT-frågor. Motionsyrkandena avslogs. Riksdagen följde utskottet.

På uppdrag av regeringen har Statskontoret kartlagt den styrande verksamheten på alkohol- och narkotikaområdet samt skisserat alternativ till en ny myndighetsstruktur och ansvarsfördelning i syfte att samordna och effektivisera samhällets insatser. Resultatet redovisas i rapporten *Samordning mot droger – kartläggning och skiss till en ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet (1998:22)*. Rapporten bereds för närvarande inom Socialdepartementet.

Utskottets bedömning

Målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiken måste bl.a. bygga på en kombination av olika förebyggande insatser. Utskottet anser att det är särskilt angeläget att kraftfullt motverka ungdomars narkotikaanvändning. Det behövs kraftfulla insatser för att vända trenden mot ett ökande intresse för narkotika och ett ökande missbruk bland ungdomar. Viktigt i detta sammanhang är samverkan mellan olika lokala organ och organisationer, en god samordning av insatserna samt ett levande och enträget engagemang från samhällets, från föräldrars och från frivilligorganisationers sida. Lika viktigt är det att

informera ungdomar och deras föräldrar om narkotika och narkotika-missbrukets symtom och verkningar och i det sammanhanget verka för attitydförändringar.

Narkotikakommissionen har, som en av sina särskilda uppgifter, att utvärdera och föreslå åtgärder för att stärka och effektivisera det drogförebyggande arbetet.

Den illegala narkotikahandlingen är ett stort och växande problem för världssamfundet som endast kan lösas med internationellt samarbete. Den globala utvecklingen av narkotikahandeln som pågår och den påverkan utvecklingen har för Sveriges del, framför allt vad gäller dagens ungdomar, inger oro. Utskottet delar regeringens uppfattning att Sveriges internationella narkotikapolitik måste vara tydlig, konsekvent och långsiktig. Sveriges restriktiva narkotikapolitik ligger till grund för det internationella engagemanget. Sverige deltar sedan länge mycket aktivt i det internationella samarbetet på detta område. Utskottet vidhåller också att det är synnerligen angeläget att regeringen med kraft fortsätter att bekämpa alla krav på legalisering av narkotika och liberalisering av narkotikapolitiken, såväl nationellt som på det internationella planet. Sverige måste fortsätta att aktivt driva sin inställning i narkotikafrågor internationellt, bl.a. inom FN, Europarådet, EU och i det nordiska samarbetet. En nödvändig förutsättning för framgång i det internationella arbetet är att våra insatser nationellt är framgångsrika och att vi kan visa på en enig restriktiv inställning i frågan. Riksdagen har de två senaste åren givit regeringen till känna vad ett enigt socialutskott anfört om narkotikapolitikens mål och inriktning samt om Sveriges insatser mot narkotikan på internationell nivå. Utskottet vidhåller sin inställning.

De synpunkter som framförs i motionerna So2 (fp) yrkande 2, So258 (v) yrkande 5, delvis, So372 (mp) yrkande 3, So379 (kd) yrkande 8, So461 (fp) yrkande 12, Ju903 (m) yrkandena 1 och 4, Ju917 (m) yrkande 4 och A291 (v) yrkande 7 överensstämmer i stort med utskottets tidigare uttalanden samt med de synpunkter regeringen framfört i skrivelsen i motsvarande del.

Vård och rehabilitering

Skrivelsen

Regeringen anför att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att ingripa mot missbruk. Ansvaret för rehabiliteringen av missbrukare vilar främst på socialtjänsten och landstinget. Socialtjänsten ansvarar för den långsiktiga rehabiliteringen och andra stöd och hjälpinsatser medan sjukvården främst svarar för avgiftning och vård till personer med psykiska komplikationer till följd av missbruk. I skrivelsen anges att för missbrukarvården gäller att delmålet skall vara att fler missbrukare skall förmås att upphöra med sitt missbruk. Vård och behandling samt andra rehabiliteringsinsatser är grunden för att hjälpa missbrukare att komma ifrån ett beroende. Rehabilitering av missbrukare skall baseras på metoder som visat sig framgångsrika och effektiva. Den enskildes integritet skall respekteras.

Socialstyrelsen ansvarar för den nationella tillsynen av vård och behandlingsinsatser medan länsstyrelsen svarar för tillsynen på individnivå. Socialstyrelsen har också ansvar för utveckling, utbildning, utvärdering på nationell nivå av socialtjänsten, varav insatser mot missbruk är en del. Sedan år 1995 förfogar länsstyrelserna över 50 miljoner kronor årligen för utveckling av alkohol- och narkotikaförebyggande öppenvårdsinsatser. Socialstyrelsen medverkar vid planering, styrning, uppföljning och utvärdering av de verksamheter som kommer till stånd.

Statens institutionsstyrelse (SiS) är huvudman för tvångsvården enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser för vård av unga samt lagen (1988:870) om vård av missbrukare.

Regeringen konstaterar att vården av missbrukare genomgått stora förändringar under de senaste tio åren, då framför allt antalet platser inom tvångsvården minskat. Utvecklingen har samband med att kommunerna medvetet styrt över missbrukarvården till öppna vårdformer. Omläggningen av statsbidraget till missbrukarvården år 1986 har stött en sådan utveckling. Uppgifter om vad utvecklingen inneburit är dock motstridiga och bilden svår fångad. Socialstyrelsen skall på regeringens uppdrag utveckla ett system som gör det möjligt att kontinuerligt, såväl kvantitativt som kvalitativt, följa de förändringar som sker i vården. Ett förslag till ett sådant uppföljningssystem för missbrukarvården har i december 1998 redovisats av Socialstyrelsen.

Regeringen pekar i skrivelsen på att den nytillträdde narkotikakommissionen särskilt skall ha som uppgift att bl.a. analysera utvecklingen av missbrukarvården och kriminalvårdens behandlingsprogram, värdera dess resultat och effekter i förhållande till insatta resurser samt föreslå åtgärder för att stärka rehabiliteringen av missbrukare bl.a. genom förbättrad samverkan mellan olika huvudmän och aktörer. Vidare skall kommissionen utvärdera och lägga fram förslag vad gäller omfattning och inriktning av statens stöd till missbrukarvården och brottsförebyggande insatser som gäller narkotika-relaterad brottslighet.

Regeringen berör också den metadonunderhållsbehandling som pågår i Uppsala, Stockholm, Lund och Malmö och som avser heroinmissbrukare som utan framgång prövat annan behandling. Programmen är strikt kontrollerade av Socialstyrelsen. I skrivelsen redogörs även för de begränsade utbytesprogram rörande sprutor och kanyler som äger rum i Malmö och Lund. Idén är att förse injektionsmissbrukare med rena sprutor för att de skall kunna undvika hiv och andra blodburna infektioner. Verksamheten har utvärderats av Socialstyrelsen. Enligt regeringens skrivelse (skr. 1995/96:1) skall sprututbyte endast tillämpas inom ramen för särskilda program och i samverkan med socialtjänsten.

Motionerna

I motion So424 av Ulf Kristersson m.fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alkohol- och narkomanvården (yrkande 5). Genom spridningen av hiv till narkotika-

missbrukarna har bekämpningen av narkotikamissbruket ställts inför stora och akuta problem. Enligt motionärerna krävs snabba och offensiva insatser mot narkotikan för att hejda missbruket och bromsa smittspridningen av hiv bland missbrukarna och deras sexualpartners.

I *motion Ju903 av Gun Hellsvik m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar avbryta pågående verksamhet med utdelning av fria sprutor till narkotikamissbrukare (*yrkande 5*). Enligt motionärernas bestämda uppfattning är det motstridigt att förena Sveriges riksdags beslut om totalförbud mot all icke-medicinsk hantering av narkotika med en verksamhet som går ut på att dela ut verktygen för att kunna injicera narkotika. En fortsatt utbytesverksamhet med rena sprutor och kanyler till narkotikamissbrukare i Sverige kan rent av skapa osäkerhet både här hemma och i Europa i övrigt om vad svensk narkotikapolitik egentligen står för. Även i *motion Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m)* framförs ett likalydande yrkande (*yrkande 12*).

I *motion So258 av Ingrid Burman m.fl. (v)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för behandlingsinsatser när det gäller missbrukare (*yrkande 3*). Enligt motionärerna har samhället ett grundläggande ansvar för att det finns bra vård av kvinnor och män som är drogberoende. Särskilt viktigt är det att stödja verksamheter som vänder sig till unga missbrukare och som syftar till en social rehabilitering. Vidare begärs tillkännagivande om vad som anförts om vård och rehabilitering (*yrkande 5 delvis*). Arbetet med att frigöra sig från missbruk måste i så stor utsträckning som möjligt bygga på missbrukarnas egen motivation och självständiga val av behandlingsinsatser. Undantagsvis kan vård av vuxna missbrukare ske med tvång, men bara under kort tid i syfte att bryta ett destruktivt och livshotande missbruk. Motionärerna hemställer också att riksdagen hos regeringen begär att Socialstyrelsen får i uppdrag att utreda upprättande av planer mellan landsting och kommuner enligt vad i motionen anförts om att en sådan plan skall ingå i underlaget för att få statsbidrag som täcker missbruksvården (*yrkande 7*). Sjukvårdens och socialtjänstens insatser för missbrukare måste, enligt motionärerna, samordnas på social grund. Motionärerna menar att landsting och kommuner skall upprätta gemensamma planer för hur missbrukarvården skall vara organiserad och för att se till att olika grupper av missbrukare får sina behov tillgodosedda. Sådana planer skall vara ett villkor för statsbidrag.

I *motion So341 av Magnus Jacobsson (kd)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en statlig garanti för vård av missbrukare (*yrkande 1*). För att komma åt problemet med att narkomaner flyttar till större städer och belastar den kommunala ekonomin menar motionären att det borde upprättas någon form av statlig garanti för missbrukarvård som delfinansieras med statliga bidrag till kommunerna. En sådana garanti skulle kunna utformas så att staten står för 70 % av vårdkostnaden på behandlingshem upp till en viss nivå. Detta skulle göra att kommunerna även fortsättningsvis har ett intresse av att finna bra och kostnadseffektiva

vårdlösningar. Regeringen bör få i uppdrag att komma med förslag om hur ett sådant system kan utformas. Motionären begär vidare ett tillkännagivande om vad som anförts om att tillsätta en utredning om konsekvenserna av kommunala besparingar för missbrukarvården (*yrkande 2*). Det är, enligt motionären, viktigt att staten utreder vilka konsekvenser de kommunala nedskärningarna har fått inom missbrukarvården.

I *motion So2 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* hemställs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om samordnade förebyggande insatser när det gäller tobak, alkohol, narkotika och läkemedel samt olika beroendeframkallande beteenden (*yrkande 1*). Enligt motionärerna visar modern forskning att störningar i hjärnans belöningssystem med en ökad frisättning av signalämnet dopamin medför att ett beroende till och missbruk av vissa ämnen kan utvecklas. Mycket talar för att tvångsmässigt spelande och ätstörningar kan förklaras på samma sätt. Narkotikapolitiken får därför inte ses isolerad från de förebyggande insatser och den forskning som måste genomföras när det gäller andra beroendeframkallande ämnen. Vidare hemställs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om kartläggning av i vilken utsträckning missbrukare är okända för missbrukarvården och orsakerna bakom detta (*yrkande 4*). Motionärerna uppger att många narkotikamissbrukare inte är kända inom missbrukarvården. I de kartläggningar som CAN kommer att genomföra bör, enligt motionärernas mening, kontakt tas med ideella organisationer som i sin verksamhet möter många missbrukare för att se i vilken omfattning de inte sökt samhällets missbrukarvård och varför. På samma sätt bör det klientel analyseras som besöker sprututbytesmottagningarna i Malmö och Lund. Vidare begärs tillkännagivande om rehabilitering av äldre missbrukare (*yrkande 5*). Motionärerna anför att det i dag förekommer att man ger upp rehabiliteringen av äldre missbrukare. En del av dessa återfinns bland uteliggarna. Situationen för uteliggarna har blivit allt värre. Motionärerna anser att Socialstyrelsen och länsstyrelserna måste se till att insatserna för att hjälpa dessa svåra fall intensifieras.

I *motion So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vård och behandling av narkotikamissbrukare (*yrkande 13*). Motionärerna menar att vården och rehabiliteringen av missbrukare måste bli effektivare. Det behövs en grundlig och seriös utbildning av personalen, och vården måste individualiseras. Tvång är nödvändigt därför att narkomanerna annars skriver ut sig när de drabbas av abstinens och flyr tillbaka till knarket. Kvinnliga narkomaner skall, enligt motionärerna, kunna välja att komma till avdelningar med bara kvinnor. Läkare, sköterskor och psykologer måste finnas tillgängliga under hela dygnet. Motionärerna anser att en systematisk undersökning måste göras av narkomaners och anhörigas förslag om hur vården och rehabiliteringen av narkotikamissbrukare kan göras mer effektiv. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om vad som anförts om forskning om behandlingsmetoder för narkomaner (*yrkande 14*). Eftersom behandlingsresultaten vid narkotikamissbruk är dåliga anser motionärerna att forskning måste stimuleras kring nya behandlingsmetoder, där man bygger

på den nya forskning som kommit fram om narkotikans effekter på nervsystemet. Motionärerna vill också ha ett tillkännagivande om metadonbehandling (*yrkande 16*). Enligt motionärerna är resultaten av metadonbehandling positiv så länge patienterna är kvar i behandling. För dem som lämnar behandlingen stiger dödlighet, kriminalitet och antalet slutenvårdstillfällen. Bland skälen till att patienter lämnar behandlingen är att de fått en för låg metadondos.

I *motion So255 av Thomas Julin m.fl. (mp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en kommitté med uppgift att utreda missbruksvården (*yrkande 1*). Enligt motionärerna finns det ett behov av en parlamentarisk kommitté som studerar missbruksvården och hur samhället klarar av att leva upp till det lagstiftningen föreskriver. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att staten skall ta större ekonomiskt ansvar för LVM-vården (*yrkande 2*). Ekonomiskt svaga kommuner har, enligt motionärerna, inte möjlighet att klara av bra och nödvändig missbrukarvård. Det är också olyckligt att kommunerna både har det ekonomiska ansvaret och utredningsansvaret. Motionärerna föreslår därför att man skiljer på det ekonomiska ansvaret och ansvaret för utredning av vårdbehovet. Staten bör ta ett större ekonomiskt ansvar för LVM-vården. Motionärerna begär även att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en ombudsman med uppgift att företräda missbrukare och deras anhöriga (*yrkande 3*). Enligt motionärerna är missbrukarna en av de svagaste grupperna i samhället. Även missbrukares anhöriga har uttalat svårigheten att bli hörda.

Bakgrund m.m.

Allmänt

Enligt 11 § *socialtjänstlagen (1980:620), SoL*, har socialnämnden ett särskilt ansvar både för insatser i syfte att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas insatser för barn och ungdom. Nämnden skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård han behöver för att komma ifrån sitt missbruk. Socialnämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och noga beakta att planen fullföljs. Som ovan nämnts föreslås i regeringens *proposition 1998/99:3 Åtgärder mot dopning* detta ansvar utvidgas till att även gälla dopningsmedel samt att nu aktuella föreskrifter samlas i lagens 12 §. *Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)* är ett komplement till SoL i de fall det inte går att anordna den vård som vuxna missbrukare behöver i frivilliga former. Syftet med tvångsvården för missbrukare är att motivera enskilda människor att frivilligt medverka till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel. Beslut om tvångsvård meddelas av länsrätten. Även *lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)* kompletterar SoL och innehåller bl.a. bestämmelser om tvångsvård av unga missbrukare.

Utöver statsbidraget till missbrukarvården har staten genom den verksamhet som bedrivs av SiS ett direkt ansvar för den missbrukar- och ungdomsvård, som bedrivs med tvång. I *budgetpropositionen 1998/99:1 (utg.omr. 9)* har regeringen anfört att det är ett starkt intresse att det råder balans mellan den tunga institutionsvården och den vård som kommunerna bedriver i form av förebyggande insatser och olika slag av öppenvårdsinsatser. För att stimulera kommunerna att utveckla förebyggande insatser och öppenvårdsinsatser för ungdomar och missbrukare utgår särskilda utvecklingsmedel under ett särskilt anslag i statsbudgeten. Medlen skall också användas för att utveckla metoder för att upptäcka missbruk och för att åtgärder skall kunna sättas in på ett tidigt stadium. Medlen skall avsättas och fördelas av länsstyrelserna, som är regionala tillsynsmyndigheter över kommunernas arbete inom socialtjänsten och det alkoholpolitiska området.

Staten ger även ett visst grundstöd till nationella frivilligorganisationer och fördelar också ett visst projektstöd till frivilligorganisationer som verkar inom bl.a. alkohol- och narkotikaområdet. Statsbidragutredningen, som haft att se över formerna för bidragsgivning till dessa organisationer, har avlämnat sitt betänkande (*SOU 1998:38*) *Vad får vi för pengarna? – Resultatstyrning av statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området*. I *budgetpropositionen* har mot bakgrund härav lämnats förslag till nya riktlinjer för fördelning av statsbidrag till aktuella frivilligorganisationer. Riksdagen har godkänt dessa riktlinjer att gälla från den 1 januari 1999.

I *budgetpropositionen 1998/99:1 (utg.omr. 9)* konstaterar regeringen att det skett en fortsatt förskjutning mot öppenvård, korta vårdtider och skyddat boende med stöd samtidigt som tvångsvården har fortsatt att minska i omfång. Vad utvecklingen innebär för den enskilde är dock svårbedömt. Socialstyrelsen har i sina uppföljningar av utvecklingen inom missbrukarvården inte kunnat konstatera en generell neddragning av resurserna och insatser för vuxna missbrukare. Det finns dock tecken som kan tyda på att missbrukare inte erbjuds relevanta insatser i en tidig fas av missbruket, vilket i sin tur kan innebära att missbruket utvecklas och förvärras. Det är därför angeläget att fortlöpande noga följa och uppmärksamma förändringar i vården.

Den utredning som regeringen hösten 1997 beslutade tillsätta för att se över SiS organisationsstruktur, finansiella styrning och framtida platsbehov har hösten 1998 överlämnat sitt betänkande till regeringen, *SOU 1998:140 Effekter och kvalitet i tvångsvården*. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Motioner om insatser för missbrukare behandlades av utskottet senast i *betänkande 1997/98:SoU17, Vård av missbrukare m.m.* s. 3–17. I betänkandet, vartill hänvisas, ges en utförlig bakgrundsbeskrivning av missbrukarvårdens utveckling under de senaste åren. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. att det utvecklingsarbete som pågår i kommunerna för att finna nya och flexibla former för vård och behandling var värdefullt och borde fortsätta.

Socialutskottet har senast våren 1998 i *betänkande 1997/98:SoU12 Hälso- och sjukvårdsfrågor* behandlat yrkanden om avbrytande av försöksverksamheten med rena sprutor (s. 95). Utskottet ansåg det angeläget att Socialstyrelsen gjorde en slutlig utvärdering av försöksverksamheten som underlag för ställningstagande från regeringens och riksdagens sida om utbytesverksamhet med rena sprutor. Motionerna avstyrktes. Riksdagen delade utskottets bedömning (rskr. 1997/98:183).

Utskottets bedömning

Utskottet behandlade senast våren 1998 motionsyrkanden avseende vård och behandling av missbrukare (*bet. 1997/98:SoU17 Vård av missbrukare m.m.*). I samband därmed anordnade utskottet också en offentlig utfrågning om missbrukarvården med tyngdpunkt på vilka konsekvenser en ändrad inriktning och prioritering inom missbrukarvården fått bl.a. när det gäller missbrukarnas situation och missbruksutvecklingen, behandlingsresultat och kvalitet i verksamheten. Utskottet vill understryka att det är av stor vikt att fortlöpande och noga följa förändringar inom missbrukarvården. Utskottet förutsätter att det kontrollsystem som Socialstyrelsen utvecklar kommer att underlätta detta. Regeringen har i skrivelsen redogjort för den inriktning narkotikapolitiken skall ha när det gäller vård och rehabilitering av narkotikamissbrukare. Utskottet ser positivt på att regeringen som ett av de tre delmålen för att uppnå ett narkotikafritt samhälle angett att fler missbrukare skall förmås upphöra med sitt missbruk. Narkotikakommissionen har fått ett mycket brett och fritt mandat och har enligt direktiven som särskild uppgift bl.a. att dels analysera utvecklingen av missbrukarvårdens och kriminalvårdens behandlingsprogram, värdera dess resultat och effekter i förhållande till insatta resurser samt föreslå åtgärder för att stärka rehabiliteringen av missbrukare bl.a. genom förbättrad samverkan mellan olika huvudmän och aktörer, dels utvärdera och lägga fram förslag till åtgärder vad gäller omfattning och inriktning av statens stöd till utveckling av missbrukarvården och brottsförebyggande insatser vad gäller narkotika-relaterad brottslighet. Utskottet konstaterar att de frågor som tas upp i motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5, So255 (mp), So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis, 7, So341 (kd) yrkandena 1 och 2, So424 (m) yrkande 5, So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16, omfattas av Narkotikakommissionens direktiv. Riksdagen bör inte föregripa kommande förslag på området. Motionerna avstyrks.

Utskottet kräver att Socialstyrelsens slutliga utvärdering av försöksverksamheten med rena sprutor genomförs inom kort. Motionerna Ju903 (m) yrkande 5 och Ju904 (m) yrkande 12 avstyrks.

Övriga frågor

Vissa kriminalpolitiska åtgärder

Skrivelsen

Regeringen anför att en stor del av kriminalvårdens klienter är narkotikamissbrukare. Insatser för att bekämpa narkotikamissbruket har därför en framskjuten plats inom kriminalvården. Narkotikabekämpningen inom kriminalvården är också ett viktigt led i det brottsförebyggande arbetet. I anstalterna erbjuds särskilda behandlingsprogram för intagna som är villiga att genomgå behandling mot sitt missbruk. För den grupp intagna som inte har en sådan vilja erbjuds särskilda motivationsprogram i syfte att motivera dem att påbörja en behandling. Det finns vidare en möjlighet att placera intagna som inte är narkotikamissbrukare på särskilda avdelningar för att undvika att de utsätts för påverkan att inleda ett missbruk. Omfattande kontrollåtgärder genomförs i syfte att hålla anstalter och häkten fria från narkotika. Åtgärderna innefattar bl.a. urinprovskontroller och genomsökning av de intagnas bostadsrum och andra lokaler.

Regeringen pekar i skrivelsen på att Drograttfylleriutredningen i *betänkandet Droger i trafiken (SOU 1996:125)* analyserat vilka problem som är förenade med den nuvarande lagstiftningen och lämnat förslag till åtgärder, avsedda att medföra en effektivare bekämpning av drograttfylleribrott.

Regeringen har i december 1998 till riksdagen överlämnat *proposition 1998/99:43 Drogfylleri och sjöfylleri*, vilken för närvarande bereds av justitieutskottet. I propositionen föreslås bl.a. att en nollgräns för narkotika införs i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Motionen

I *motion So1 av Chatrine Pålsson och Rolf Åbjörnsson (kd)* begärs tillkännagivande till regeringen om vad i motionerna anförts om behovet av att på nytt bygga upp en effektiv narkotikabekämpning på kriminalvårdsanstalterna (*yrkande 1*). Enligt motionärerna skall alla anstalter vara narkotikafria. Det är helt klart att efter visitationspatrullernas avskaffande saknas de stora beslagen när det gäller narkotika och anabola steroider på anstalterna. En ny effektiv narkotikabekämpning på anstalterna måste därför byggas upp. Narkotikafria fängelser är ett viktigt led i den samlade kampen mot narkotika. I samma motion begärs vidare att riksdagen beslutar om sådan ändring av lagen att ett absolut förbud mot att framföra motorfordon med narkotiska preparat i kroppen införs (*yrkande 2*). Enligt motionärerna är den svenska lagstiftningen otydlig vad gäller drogpåverkade förare i trafiken. Visserligen är det i dag förbjudet att köra bil om man är narkotikapåverkad och dessutom är all konsumtion av narkotika straffbar men det saknas gränsvärden för narkotika i lagen om straff för vissa trafikbrott.

Justitieutskottet behandlade senast i *betänkande 1997/98:JuU19 Behandling av långtidsdömda m.m.* motionsyrkanden som tar sikte på kampen mot narkotikan i anstalterna. I betänkandet hade utskottet inhämtat uppgifter om bl.a. att det s.k. KARTNARK-projektet och den s.k. RSS-rapporten. Utskottet betonade vikten av att fängelser görs drogfria. Utskottet, som konstaterade att det pågick ett visst arbete i frågan, ansåg att detta arbete var av en sådan dignitet att det framstod som mycket angeläget att åtgärder vidtogs omgående för att komma till rätta med problemen. I betänkandet tillkännagavs att regeringen skulle skynda på det arbete som pågick när det gällde narkotikabekämpning inom kriminalvården. Riksdagen följde utskottet (rskr. 1997/98:208).

I *budgetpropositionen 1998/99:1 (utg.omr. 4)* redovisar regeringen att kriminalvården bekämpar narkotikamissbruket i anstalterna genom att differentiera de intagna, tillhandahålla missbruksrelaterad programverksamhet, genomföra kontroller, dvs. urinprovstagningar och visitationer, samt driva särskilda projekt. Regeringen anför att antalet deltagare i narkotikarelaterade program i anstalterna har ökat liksom antalet särskilda platser för intagna narkotikamissbrukare. Även omfattningen av visitationer i anstalterna har ökat. Sammantaget gör regeringen bedömningen att kriminalvården ökat sina insatser på området.

Regeringen pekar också på att RSS-rapporten inom kriminalvården innehåller förslag till åtgärder för att effektivisera narkotikabekämpningen inom anstalterna. Kriminalvården arbetar nu fortlöpande med att ta ställning till dessa och andra förslag. Vidare framgår att kriminalvården under 1997 drivit KARTNARK-projektet för att utreda frågor som i vid mening berör narkotikaproblemet i anstalter och häkten. Projektet skall också resultera i förslag till åtgärder och strategier för en effektivare narkotikabekämpning bl.a. på anstalterna. En slutrapport kommer att färdigställas under hösten 1998. Enligt regeringen måste kriminalvården fortlöpande överväga vilka ytterligare åtgärder som kan vara lämpliga att vidta i syfte att effektivisera narkotikabekämpningen i häktena och anstalterna.

Narkotikakommissionen skall också bl.a. utvärdera de narkotikarelaterade programmen inom kriminalvården. Regeringen följer det arbete som kriminalvården bedriver på området och överväger fortlöpande vilka ytterligare åtgärder som krävs för att effektivisera bekämpningen av narkotikamissbruket.

I *betänkande 1997/98:JuU9 Straffrättsliga frågor* behandlade justitieutskottet senast motioner som rörde drograttfylleri. Utskottet hänvisade till det föregående betänkandet i frågan: *1997/98:JuU3 Rattfylleri*. Utskottet underströk då det angelägna i att rattfyllerilagstiftningen får en sådan utformning att den förbättrar möjligheterna att upprätthålla trafiksäkerheten och att kontrollera trafikanternas körförmåga efter användning av andra droger än alkohol. Utskottet avstyrkte vid tillfället motionsyrkandena som tog upp frågan om åtgärder mot drograttfylleri med hänvisning till den pågående beredningen av Drograttfylleriutredningens betänkande inom Regeringskansliet. Riksdagen gjorde samma bedömning som utskottet (rskr.

1997/98:13). Utskottet ansåg i det senare betänkandet alltså att det pågående beredningsarbetet borde avvaktas och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Utskottets bedömning

Socialutskottet delar justitieutskottets uppfattning när det gäller narkotikabekämpningen inom kriminalvården. Med hänsyn till detta och till att Narkotikakommissionens uppdrag även omfattar narkotikabekämpningen inom kriminalvården är motion So1 (kd) yrkande 1 i huvudsak tillgodosedd och avstyrks.

Det som tas upp i yrkande 2 är i huvudsak tillgodosett med vad som föreslås i proposition 1998/99:43 Drograttfylleri och sjöfylleri. Yrkandet avstyrks därför.

Centrum för alkohol- och drogforskning

Skrivelsen

Enligt regeringen behöver alkohol- och narkotikaforskningen utvecklas och stimuleras. Särskilt eftersatt är forskningen inom narkotikapolitikens område. Det gäller såväl utvärderingsforskning som frågor om narkotikakarriärer och den enskilde missbrukarens levnadsvillkor och drogvanor. Regeringen redogör i skrivelsen för vissa åtgärder som avser att stärka den aktuella forskningen, bl.a. anför att förberedelser pågår för att under 1998 tillskapa ett alkohol- och narkotikaforskningsinstitut, knutet till Stockholms universitet. Både FHI och SiS skall stödja institutets verksamhet.

Aktuellt

Från Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) och Stockholms universitet har inhämtats att Centrum för alkohol- och drogforskning håller på att etableras vid Stockholms universitet. En förutsättning för etableringen har varit det ekonomiska stöd som utgår från SFR och SiS. Stödet avser ett tvärvetenskapligt centrum för alkohol- och drogforskning. Centret, som skall ingå i den samhällsvetenskapliga fakulteten, har enligt de stadgar som antagits av universitetsstyrelsen 1997 också som ändamål att vara ett tvärvetenskapligt centrum med uppgift att initiera, bedriva samt informera om socialvetenskaplig forskning om alkohol och droger. Enligt universitetet kommer centret att påbörja sin verksamhet under år 1999.

Motionen

I motion So2 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om en vidgning av alkohol- och narkotikaforskningsinstitutets forskningsområde (yrkande 3). Enligt motionärerna behöver forskningen vid institutet utvidgas till att omfatta hela beroende/missbruksområdet. Institutet skall därför, förutom alkohol och

narkotika, ansvara för forskning rörande även andra beroendeframkallande medel och beteenden.

Utskottets bedömning

Ramarna för den verksamhet som skall bedrivas vid centret bestäms av Stockholms universitet tillsammans med Socialvetenskapliga forskningsrådet och Statens institutionsstyrelse vilka lämnat ekonomiskt stöd till etableringen. Det ankommer inte på riksdagen att bestämma inriktningen av forskningen vid centret. Motion So2 (fp) yrkande 3 avstyrks därför.

Narkotikakommissionen

Skrivelsen

Regeringen pekar på att omfattande satsningar har gjorts de senaste 15–20 åren i syfte att begränsa narkotikans utbredning i samhället. Det gäller såväl lagstiftning och arbetsmetoder inom rättsväsendet som utveckling av vården och det förebyggande arbetet. Samhället har därefter genomgått stora förändringar vilket också påverkat narkotikasituationen. Regeringen har mot den bakgrunden bedömt att det finns behov av en sammanhållen översyn och utvärdering av narkotikapolitiska insatser sedan Narkotikakommissionen avslutade sitt arbete 1984. En kommission har därför tillkallats med huvuduppgift att lägga fram förslag för att på lång sikt skapa bättre förutsättningar för samordnade och intensifierade insatser mot narkotikamissbruket (dir.1998:18). Uppdraget omfattar såväl insatser för att förebygga narkotikamissbruk och rehabilitera missbrukare som rättsväsendets och tullens arbete med narkotikabekämpningen. Kommissionen skall i sitt arbete utgå från den restriktiva grundsyn som präglar svensk narkotikapolitik samt att insatser mot narkotika skall bygga på balans mellan åtgärder för att minska efterfrågan och tillgången på narkotika. Målet att på sikt skapa ett narkotikafritt samhälle skall ligga fast.

Kommissionen skall särskilt ha till uppgift att

1. föreslå förbättringar av metoder och system för att öka kunskapen om och analysen av narkotikautvecklingen samt föreslå hur det samlade resultatet av samhällets insatser i förhållande till målet om ett narkotikafritt samhälle skall kunna mätas,
2. utvärdera och föreslå åtgärder för att stärka och effektivisera det drogförebyggande arbetet,
3. analysera utvecklingen av missbrukarvårdens och kriminalvårdens behandlingsprogram, värdera dess resultat och effekter i förhållande till insatta resurser samt föreslå åtgärder för att stärka rehabiliteringen av missbrukare, bl.a. genom förbättrad samverkan mellan olika huvudmän och aktörer,

4. utvärdera och lägga fram förslag vad gäller omfattning och inriktning av statens stöd till missbrukarvården och brottsförebyggande insatser som gäller narkotikarelaterad brottslighet,
5. analysera behovet av förändringar av rättsväsendets arbetsmetoder samt straffrättslig och straffprocessuell lagstiftning,
6. utifrån en översyn och sammanställning av den forskning som bedrivs inom narkotikaområdet föreslå hur forskningen kan stimuleras, förstärkas och organiseras samt peka ut särskilt angelägna men hittills eftersatta forskningsområden,
7. utforma strategier för riktade informationsinsatser och för opinionsbildning samt lämna förslag på samhällets stöd till detta.

Kommissionens arbete skall vara brett upplagt. Den består av ordförande och högst fem ledamöter samt ett sekretariat. Tre referensgrupper är knutna till kommissionen, varav en parlamentarisk, en vetenskapligt orienterad och en med representation från berörda myndigheter. Övrig kompetens och expertkunskap är kommissionen fri att knyta till sig utifrån behov. Kommissionen skall arbeta utåtriktat och i nära kontakt med myndigheter, kommuner och organisationer. Kommissionen, som skall redovisa sitt uppdrag före utgången av år 2000, skall lägga fram förslag som underlag för fortsatt utveckling av narkotikapolitiken.

Motionerna

I *motion So1 av Chatrine Pålsson och Rolf Åbjörnsson (kd)* yrkas att riksdagen som sin mening ger till känna vad i motionen anförts om behovet av att den narkotikapolitiska kommissionen arbetar för en aktion över hela landet där alla myndigheter förmås samverka lokalt under nationell ledning (*yrkande 3*). Motionärerna pekar på behovet av att kommissionen även arbetar för en sådan aktion för att på så sätt på några års tid tränga tillbaka narkotikabruket väsentligt.

I *motion So3 av Ingrid Burman m.fl. (v)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att i direktiven till den nya narkotikakommissionen ta upp och beskriva ungdomars alternativ till missbruk (*yrkande 1*). Enligt motionärerna skall av direktiven till Narkotikakommissionen framgå att kommissionen bör ta reda på alternativen till narkotikamissbruk och inte enbart kartlägga missbruket. Det kan gälla fritid, arbete, boende och mycket annat. Det finns också goda exempel på nya och mer öppna vård- och behandlingsformer i olika kommuner som kan tjäna som bra och kostnadseffektiva exempel, vilka kan lyftas fram. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att i direktiven till Narkotikakommissionen ta upp en beräkning av kostnaderna för åtgärder mot narkotikamissbruk, förebyggande insatser och vård och behandling av missbrukare (*yrkande 2*). Motionärerna anför att det i utredningens slutdokument bör finnas en redovisning av kostnaderna för nya narkotikapolitiska insatser. Vidare begärs tillkännagivande om att i

direktiven till den nya narkotikakommissionen föreslå att en belysning görs av de internationella och europeiska legaliseringsrörelserna (*yrkande 3*). Utvecklingen går enligt motionärerna mot att Sverige integreras i den europeiska narkotikamarknaden. Detta måste en kommission ta hänsyn till genom att beskriva inte bara den legaliseringsrörelse som finns i Sverige utan även den starkare rörelse som finns ute i Europa.

I *motion So372 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att Narkotikakommissionen kompletteras med en referensgrupp (*yrkande 1*). I Miljöpartiets förslag till kommission uttalades att representanter från riksdagspartierna och de frivilligorganisationer som har ett stort kunnande på området borde ingå. Eftersom det önskemålet inte tillgodosetts föreslår motionärerna att regeringen kompletterat Narkotikakommissionen med en referensgrupp bestående av representanter från samtliga riksdagspartier och från frivilligorganisationer.

Utskottets bedömning

Utskottet konstaterar att Narkotikakommissionen enligt sina direktiv fått ett mycket brett uppdrag. Kommissionen är fri att, utöver de tre referensgrupper som anges, forma de ytterligare referens- och expertgrupper som behövs och kan vidare vid sidan av de frågor som preciserats i direktiven ta upp andra näraliggande frågor som kan bidra till de narkotikapolitiska målen. Det finns således inget som hindrar att kommissionen behandlar de frågor tas upp i motionerna. Utskottet anser inte att det behövs något initiativ med anledning av motionerna So1 (kd) yrkande 3, So3 (v) och So372 (mp) yrkande 1. Dessa avstyrks därför.

Skrivelsen bör enligt utskottet inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Information om butangas m.m.

Gällande bestämmelser

I förordningen (1977:994) om försäljning och förvaring av vissa flyktiga lösningsmedel m.m. sägs att flyktiga lösningsmedel eller annan vara som innehåller sådant medel och som vid inandning medför eller kan befaras medföra berusning skall förvaras på ett sådant sätt att dess användning i berusningssyfte hindras eller motverkas. Vidare sägs att varan inte får försäljas när det kan antas att den förvärfvas för att användas som berusningsmedel (2 §). Läkemedelsverket får, i syfte att hindra eller motverka att aktuella varor används i berusningssyfte, meddela särskilda föreskrifter om märkning, förvaring och försäljning. Det ankommer på verket att utöva tillsyn över att förordningen efterlevs.

Motionen

I motion So361 av Alf Eriksson och Majléne Westerlund Panke (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om butangas och andra sniffningspreparat (*yrkande 1*). Motionärerna ser mycket allvarligt på boffning, dvs. inandning av tändargas, eftersom det är förenat med livsfara att andas in butangas. De flesta sniffningspreparat ger beroende precis som alkohol och narkotika. Motionärerna vill ha mer information och förbyggande åtgärder i form av t.ex. drogförebyggande kanslier och information i skolorna. Inte minst föräldrarna behöver ta del av informationen. Dessa motionärer begär vidare ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om förbud i detaljhandeln för butangas för ungdomar och barn under 18 år (*yrkande 2*). Enligt motionärerna skall butangas förbjudas för ungdomar under 18 år. Eftersom gasen säljs hos vanliga detaljhandlare är den väldigt lättåtkomlig för barn.

Tidigare behandling m.m.

Soicialutskottet har senast i *betänkande 1995/96:SoU5* behandlat frågan om åldersgräns för inköp av butangas. Utskottet, som erinrade om den ovan nämnda förordningen, var inte berett att föreslå en åldersgräns för inköp av butangas. Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (rskr. 1995/96:26).

Från Läkemedelsverket (LV) har inhämtats att verket kommer att se över tillämpningen av den aktuella förordningen under 1999. FHI har, som ovan nämnts, nyligen distribuerat den s.k. Drogboken till alla föräldrar som har barn som går i årskurs 8. Boken innehåller bl.a. information om sniffning.

Utskottets bedömning

Utskottet delar motionärernas inställning att det är viktigt att samhället lämnar information rörande riskerna med bl.a. sniffning. Folkhälsoinstitutet ansvarar för sådan information på folkhälsoområdet och samarbetar i drogfrågor med och ger stöd till bl.a. kommuner, landsting och skolan. Drogboken utgör ett led i institutets informationsverksamhet mot missbruksmedel. Information om farorna med att t.ex. sniffa tas också upp inom ramen för skolans ANT-undervisning. Motion So361 (s) yrkande 1 är i huvudsak tillgodosedd och avstyrks. En översyn planeras av tillämpningen av den aktuella förordningen rörande försäljning och förvaring av vissa flyktiga lösningsmedel. Riksdagen bör inte föregripa denna. Även yrkande 2 avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *den narkotikapolitiska inriktningen och förebyggande arbete m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So2 yrkande 2, 1998/99:So258 yrkande 5 delvis, 1998/99:So372 yrkande 3, 1998/99:So379 yrkande 8, 1998/99:So461 yrkande 12, 1998/99:Ju903 yrkandena 1 och 4, 1998/99:Ju917 yrkande 4 samt 1998/99:A291 yrkande 7,

2. beträffande *vård och rehabilitering*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5, 1998/99:So255, 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7, 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So424 yrkande 5 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16,

res. 1 (m)

res. 2 (v)

res. 3 (kd)

res. 4 (fp)

res. 5 (mp)

3. beträffande *sprututbytesverksamheten*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju903 yrkande 5 och 1998/99:Ju904 yrkande 12,

res. 6 (m, kd, c, mp)

4. beträffande *vissa kriminalpolitiska frågor*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So1 yrkandena 1 och 2,

res. 7 (m, kd, c, fp)

5. beträffande *Centrum för alkohol- och drogforskning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So2 yrkande 3,

6. beträffande *Narkotikakommissionen*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So1 yrkande 3, 1998/99:So3 och 1998/99:So372 yrkande 1,

res. 8 (v, mp)

res. 9 (kd)

7. beträffande *regeringens skrivelse*

att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna,

8. beträffande *information om butangas m.m.*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So361.

res. 10 (mp)

Stockholm den 2 februari 1999

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Karlsson (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Conny Öhman (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Catherine Persson (s) och Tullia von Sydow (s).

Reservationer

1. Vård och rehabilitering (mom. 2)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet behandlade" och som slutar med "Motionerna avstyrks" skall ha följande lydelse:

Genom spridningen av hiv till narkotikamissbrukarna har bekämpningen av narkotikamissbruket ställts inför stora och akuta problem. Det krävs snabba och offensiva insatser mot narkotikan för att hejda missbruket och bromsa smittspridningen bland missbrukarna och deras sexualpartners. Insatser mot narkotikan är samtidigt insatser mot spridning av hiv. Kampen mot narkotikamissbruket måste vara lika intensiv och kraftfull som kampen mot aids. Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motion So424 (m) yrkande 5 ges regeringen till känna. Motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5, So255 (mp), So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis och 7, So341 (kd) yrkandena 1 och 2 och So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *vård och rehabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So424 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5, 1998/99:So255, 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7, 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Vård och rehabilitering (mom. 2)

Ingrid Burman (v) och Rolf Olsson (v) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet behandlade" och som slutar med "Motionerna avstyrks" skall ha följande lydelse:

Samhället har ett grundläggande ansvar för att det finns en bra vård av kvinnor och män som är drogberoende. Det skall alltid finnas ett alternativ till fortsatt droganvändning. Särskilt viktigt är det att stödja verksamheter som vänder sig till unga missbrukare och som syftar till en social rehabilitering. Arbetet med att frigöra sig från missbruk måste i så stor utsträckning som möjligt bygga på missbrukarnas egen motivation och självständiga val av behandlingsinsatser. Goda exempel på verkningsfulla insatser i olika former finns att hämta från många håll i landet, exempelvis i form av arbetskooperativ där missbrukarnas egna kollektiva insatser utgör grunden. Missbrukarvården måste alltid utgå från frivillighet och missbrukarnas aktiva medverkan i och inflytande över vården. Undantagsvis kan vård av vuxna missbrukare ske med tvång, men bara under kort tid i

syfte att bryta ett destruktivt och livshotande missbruk. Sjukvårdens och socialtjänstens insatser för missbrukare måste enligt utskottet samordnas på en social grund. Landsting och kommuner bör upprätta gemensamma planer för hur missbrukarvården skall organiseras och för att se till att olika grupper av missbrukare får sina behov tillgodosedda. Utskottet anser att sådana planer skall vara ett villkor för statsbidrag. Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motion So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis och 7 ges regeringen till känna. Motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5, So255 (mp), So341 (kd) yrkandena 1 och 2, So424 (m) yrkande 5 och So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande vård och rehabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7 och med avslag på motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5, 1998/99:So255, 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So424 yrkande 5 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Vård och rehabilitering (mom. 2)

Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet behandlade" och som slutar med "Motionerna avstyrks" skall ha följande lydelse:

För att komma åt problemet med att narkomaner flyttar till större städer och belastar den kommunala ekonomin bör det enligt utskottets mening upprättas någon form av statlig garanti för missbrukarvård som delfinansieras med statliga bidrag till kommunerna. En sådan reform skulle underlätta för socialsekreterare att få igenom vårdbeslut hos socialnämnderna samt garantera fortsatt vård för några av de mest utsatta i samhället samtidigt som även större kommuner som i dag tvingas bära en orimligt stor börda för missbrukarproblematiken får möjlighet att på ett bättre sätt hjälpa de missbrukare som bor och flyttar in till kommunen. En sådan garanti skulle kunna utformas så att staten står för 70 % av vårdkostnaden på ett behandlingsshem upp till en viss nivå. Detta skulle göra att kommunerna även fortsättningsvis har ett intresse av att finna bra och kostnadseffektiva vårdlösningar. Enligt utskottet bör regeringen få i uppdrag att komma med förslag om hur ett sådant system kan utformas. Det är enligt utskottet också viktigt att staten utreder vilka konsekvenser de kommunala och statliga nedskärningarna har fått inom missbrukarvården. Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motion So341 (kd) yrkandena 1 och 2 ges regeringen till känna. Motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5, So255 (mp), So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis och 7, So424 (m) yrkande 5 och So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande vård och rehabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5, 1998/99:So255, 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7, 1998/99:So424 yrkande 5 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Vård och rehabilitering (mom. 2)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet behandlade" och som slutar med "Motionerna avstyrks" skall ha följande lydelse:

Enligt utskottet börjar modern forskning nu kunna ge svaret på varför en del människor utvecklar beroende till och missbruk av ämnen som narkotika, alkohol, tobak och vissa läkemedel. De har alla det gemensamt att de ökar frisättningen av ett signalämne, dopamin, i hjärnans belöningssystem, vilket utlöser en känsla av belöning. Till detta kommer att nikotin, alkohol, kokain, amfetamin och morfin vart och ett för sig kan göra systemet känsligare för vart och ett av de andra ämnena. Det innebär att den som röker har lättare att bli alkoholist, att den som dricker alkohol löper ökad risk att också bli narkoman, de flesta narkotikamissbrukare har börjat med tobaksrökning osv. Enligt utskottets uppfattning talar mycket för att tvångsmässigt spelande och ätstörningar kan förklaras av störningar i samma belöningssystem. Därför får inte narkotikapolitiken ses isolerad från de förebyggande insatser och den forskning som måste genomföras när det gäller andra beroendeframkallande ämnen.

Många narkotikamissbrukare är inte kända inom missbrukarvården. Både i gruppen uteliggare och bland de narkomaner som söker till sprututbytesmottagningarna i Malmö och Lund återfinns missbrukare som inte är kända av socialtjänsten. Enligt utskottets mening bör kontakt tas med ideella organisationer som t.ex. Frälsningsarmén och Stadsmissionen, som i sin verksamhet möter många missbrukare, för att se i vilken omfattning de inte sökt samhällets missbrukarvård och skälet därtill. På samma sätt bör det klientel analyseras som söker sprututbytesmottagningarna i Malmö och Lund.

Tyvärr förekommer det i dag att man ger upp rehabiliteringen av äldre missbrukare. En del av dessa återfinns bland uteliggarna. Situationen för uteliggarna har under de senaste åren blivit allt värre. Utskottet anser att Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör se till att insatserna för att hjälpa dessa svåra fall intensifieras, både för narkomanerna själva och för deras anhöriga som också far illa av denna situation.

Enligt utskottets uppfattning måste vården och rehabiliteringen av missbrukare bli effektivare. Det behövs en grundlig och seriös utbildning av personalen. Vården skall inte förmedlas av okunniga vikarier. Vården måste individualiseras. Det enda narkomanerna har gemensamt är knarket. Tvång är nödvändigt därför att narkomanerna annars skriver ut sig när abstinensen

kommer och flyr tillbaka till knarket. Meningsfull sysselsättning måste skapas med möjligheter till studier. Kvinnliga narkomaner skall kunna välja att komma till avdelningar med bara kvinnor. Läkare, sköterskor och psykologer måste finnas tillgängliga under hela dygnet. Utskottet anser att man måste göra en systematisk undersökning av narkomaners och anhörigas förslag om hur vården och rehabiliteringen av narkotikamissbrukare kan göras mer effektiv.

Eftersom behandlingsresultaten vid narkotikamissbruk är dåliga anser utskottet att forskning måste stimuleras kring nya behandlingsmetoder, där man bygger på den nya forskning som kommit fram om narkotikans effekter på nervsystemet.

Metadonbehandling bedrivs i Uppsala, Skåne och Stockholm. Övriga delar av landet är hänvisade till att remittera sina patienter till något av dessa områden. Det visar sig att man ibland avstår av ekonomiska skäl. Detta är oacceptabelt i synnerhet som det utöver humana vinster är samhälls-ekonomiskt lönsamt att behandla dessa patienter med metadon. Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5 samt So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16 ges regeringen till känna. Motionerna So255 (mp), So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis och 7, So341 (kd) yrkandena 1 och 2 och So424 (m) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande vård och rehabilitering*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16 samt med avslag på motionerna 1998/99:So255, 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7, 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2 och 1998/99:So424 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Vård och rehabilitering (mom. 2)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet behandlade" och som slutar med "Motionerna avstyrks" skall ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning kommer flera tydliga signaler från kommuner och från enskilda om att vårdbehövande inte får den hjälp de behöver, att de tyngsta missbrukarna prioriteras bort om de inte infinner sig när de kallas till samtal, att man i kommuner uttalar att man väljer att satsa på barn och skola i stället för på obotliga missbrukare. Det har också uttalats missnöje och irritation med SiS sätt att arbeta. Kommunernas ansträngda ekonomier har också spelat in. Att staten höjt avgifterna på sina behandlingshem samtidigt som kommunerna fått det ekonomiskt besvärligt har säkerligen också bidragit till den minskade efterfrågan på platser. I kampen för ett drogfritt samhälle spelar missbruksvården en viktig roll. Den måste därför bedrivas på ett bättre sätt än vad som i dag sker runt om i landet. Det är t.ex. inte

ovanligt att anhöriga får kämpa i årtal för att få vård till sina vuxna barn och inget händer förrän de nått den absoluta botten eller begår ett brott där polisen griper in.

Missbruksvården är dyr, men det är dyrare för samhället att inte ge vård. Ekonomiskt svaga kommuner/kommundelar har inte möjlighet att klara av en bra och nödvändig missbruksvård. Deras möjligheter till detta har också märkbart försämrats genom de senaste årens besparingar på kommunsektorn och genom att staten skjutit över en större del av vårdkostnaderna på kommunerna. Det är också olyckligt att kommunerna både har det ekonomiska ansvaret och utredningsansvaret. Det finns en stor risk att en utredning påverkas av en utredande enhets ekonomiska möjligheter. Utskottet föreslår därför att man skiljer på det ekonomiska ansvaret och ansvaret för utredning av vårdbehovet. När det gäller kostnaden för LVM-vården bör staten åter ta ett större ekonomiskt ansvar. Missbrukarna är en av de svagaste grupperna i samhället. Det finns enligt utskottet anledning att föreslå att det tillsätts en ombudsman med ansvar att hjälpa missbrukare och deras familjer. Vad utskottet anfört bör med anledning av motion So255 (mp) yrkandena 2 och 3 ges regeringen till känna. Yrkande 1 är numera tillgodosett. Motionerna So2 (fp) yrkandena 1, 4 och 5, So258 (v) yrkandena 3, 5 delvis och 7, So341 (kd) yrkandena 1 och 2, So424 (m) yrkan- den 5 och So461 (fp) yrkandena 13, 14 och 16 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande vård och rehabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So255 yrkandena 2 och 3 och med avslag på motionerna 1998/99:So2 yrkandena 1, 4 och 5, 1998/99:So255 yrkan- de 1, 1998/99:So258 yrkandena 3, 5 delvis och 7, 1998/99:So341 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So424 yrkan- de 5 och 1998/99:So461 yrkandena 13, 14 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Sprututbytesverksamheten (mom. 3)

Chris Heister (m), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp) och Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 18 börjar med "Utskottet kräver" och som slutar med "yrkan- de 12 avstyrks" skall ha följande lydelse:

Narkotikamissbruket är utan tvekan ett av vår tids största sociala problem. I Sverige råder därför totalförbud mot all hantering med narkotika med undantag för medicinskt och vetenskapligt ändamål. Det finns en stark uppslutning bakom den restriktiva narkotikapolitiken att på alla nivåer och områden markera ett avståndstagande från narkotikan som företeelse. Utskottet vill betona det angelägna i att alla åtgärder i samband med narkotikamissbruk måste ske i ett helhetsperspektiv så att vård och rehabilitering liksom förhindrande av smittspridning sker i en fungerande vårdkedja. Ett sådant synsätt tydliggör att alla delar måste vara i överensstämmelse med samhällets syn på narkotikapolitiken.

Enligt utskottets mening står försöksverksamheten med att tillhandahålla de verktyg som behövs för att kunna injicera narkotika i klar strid med denna restriktiva hållning till narkotikamissbruk. En fortsatt försöksverksamhet med utbyte av sprutor och kanyler kan också skapa osäkerhet både i Sverige och i övriga Europa om vad svensk narkotikapolitik står för. Därtill kommer att tidigare påvisade svagheter i försöksverksamheterna i Lund och Malmö, som att inte några positiva effekter ur smittspridningssynpunkt eller positiv påverkan på missbruksutvecklingen kunnat verifieras, ännu inte vederlagts eller bekräftats beroende på att Socialstyrelsens utvärdering dröjt otillbörligt länge. Det finns på grund av dröjsmålet inte heller underlag för att anta att förhållandena vad gäller antalet återlämnade sprutor drastiskt ändrats jämfört med tidigare låga återlämningsfrekvens. Det finns därför fortfarande skäl att befara att sprutorna och kanylerna, såväl använda som oanvända, sprids bland missbrukarna. Det synes utskottet inte rimligt att denna försöksverksamhet pågår år efter år utan godtagbar utvärdering. Mot den bakgrunden tar utskottet bestämt avstånd från fortsatt utbytesverksamhet av sprutor och kanyler till narkotikamissbrukare.

Enligt utskottets bestämda uppfattning är det hög tid att regeringen avbryter de nu pågående projekten med utdelning av fria sprutor till narkotikamissbrukare.

Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motionerna Ju903 (m) yrkande 5 och Ju904 (m) yrkande 12 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *sprututbytesverksamheten*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju903 yrkande 5 och 1998/99:Ju904 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Vissa kriminalpolitiska frågor (mom. 4)

Chris Heister (m), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c) och Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 21 börjar med "Socialutskottet delar" och som slutar med "och avstyrks" skall ha följande lydelse:

I regeringens skrivelse nämns att omkring 45 % av de intagna i fängelserna är narkotikamissbrukare medan motsvarande andel bland frivårdens klienter är omkring 35 %. Detta är oacceptabelt.

Utskottet anser att alla anstalter måste vara narkotikafria. Det pågår arbete på flera håll för att finna förslag till åtgärder. Arbetet har dock pågått länge och resultatet har hittills låtit vänta på sig.

En väg som kriminalvården hittills arbetat för lite med är differentiering för att bekämpa narkotikan. Kriminalvården bör i högre utsträckning låta personer utan missbruksproblem avtjäna straffet på en särskild anstalt där enbart sådana personer placeras. I denna del vill utskottet, i likhet med

reservation 9 i justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU1, särskilt betona att det är helt oacceptabelt att en person börjar ett missbruk under anstaltstiden. De intagna som inte sköter sig bör flyttas till en annan anstalt. Enligt utskottets mening måste man se framåt och bygga upp en effektiv narkotikabekämpning. De förslag som förs fram i regeringens proposition 1997/98:183, Kontroll av syntetiska droger m.m., och som innebär att frihetsberövade i framtiden skall kunna kontrolleras för innehav de nya droger som skall klassas som narkotika, är ett steg i rätt riktning men de rätta verktygen måste tillhandahållas för att den nya lagen skall kunna tillämpas och få effekt. Narkotikafria fängelser är ett viktigt led i den samlade kampen mot narkotika. Möjligheten att minska antalet brott i framtiden är kopplad till situationen på fängelserna. Vad utskottet anfört bör med anledning av motion So1 (kd) yrkande 1 ges regeringen till känna. Motionens yrkande 2 är tillgododsett och avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *vissa kriminalpolitiska frågor*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So1 yrkande 1 och med avslag på motion 1998/99:So1 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Narkotikakommissionen (mom. 6)

Ingrid Burman (v), Rolf Olsson (v) och Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med "Utskottet konstaterar" och som slutar med "avstyrks därför" skall ha följande lydelse:

Utskottet anser att direktiven till kommissionen skall kompletteras så att det framgår att kommissionen även skall ta upp och beskriva ungdomars alternativ till narkotikamissbruk och inte enbart kartlägga missbruket. Det kan gälla fritid, arbete, boende och mycket annat. Det är också angeläget att lyfta fram goda exempel på nya och mer öppna vård- och behandlingsformer i olika kommuner som kan tjäna som bra och kostnadseffektiva exempel.

All erfarenhet visar att samhällen som misslyckas med att föra en socialt inriktad politik när det gäller att klara drogproblem också blir samhällen med stora inslag av våld och enorma kostnader för polis, domstolar och fängelser. Utskottet menar att det i utredningens slutdokument bör finnas en redovisning av kostnaderna för nya narkotikapolitiska insatser. Det kan gälla socialt förebyggande insatser, åtgärder inom skolan och ökade vård- och behandlingsinsatser.

Utvecklingen går mot att Sverige helt integreras i den europeiska narkotikamarknaden. Detta måste en kommission ta hänsyn till genom att beskriva inte bara den legaliseringsrörelse som finns i Sverige utan även den än starkare rörelse som finns ute i Europa. Här gäller det att få en stark genomlysning för att kunna möta med argument och åtgärder. Det är utskottets övertygelse att en effektiv narkotikabekämpning måste ske internationellt och de legaliseringsivrare som finns bland olika politiska företrädare bemötas mer kraftfullt än i dag. Vad utskottet nu anfört bör med

anledning av motion So3 (v) ges regeringen till känna. Motion So372 (mp) yrkande 1 är i huvudsak tillgodosedd och avstyrks. Motion So1 (kd) yrkande 3 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *Narkotikakommissionen*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So3 och med avslag på motionerna 1998/99:So1 yrkande 3 och 1998/99:So372 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Narkotikakommissionen (mom. 6)

Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med ”Utskottet konstaterar” och som slutar med ”avstyrks därför” skall ha följande lydelse:

Enligt skrivelsen har kommissionen bl.a. till uppgift att göra en samlad översyn och värdering av vidtagna åtgärder på det här området. Kommissionen skall bl.a. utvärdera och föreslå åtgärder för att stärka och effektivisera det drogforebyggande arbetet, analysera utvecklingen av missbrukarvårdens och kriminalvårdens behandlingsprogram och föreslå förbättringar av metoder och system för att öka kunskapen om och analysen av narkotikautvecklingen. Förutom dessa uppgifter och andra som kommissionen föreslås få enligt skrivelsen vill utskottet peka på behovet av att även kommissionen arbetar för en aktion över hela landet där alla myndigheter förmås samverka lokalt under nationell ledning för att på så sätt på några års tid väsentligt kunna tränga tillbaka narkotikamissbruket. Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motion So1 (kd) yrkande 3 ges regeringen till känna. Motionerna So3 (v) och So372 (mp) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *Narkotikakommissionen*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So1 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1998/99:So3 och 1998/99:So372 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Information om butangas m.m. (mom. 8)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 25 börjar med ”Utskottet delar” och som slutar med ”yrkande 2 avstyrks” skall ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas oro när det gäller boffning eftersom det är förenat med livsfara att andas in butangasen. I Stockholmsområdet har det inträffat flera dödsolyckor de senaste åren. Butangasen kan orsaka andningsstillestånd och en död som kan liknas vid drunkningsdöden.

De flesta sniffningspreparat ger beroende precis som alkohol och narkotika. Att vara beroende innebär att sniffning är det som mest sysselsätter tankar och känslor och man har svårt att låta bli att sniffa. Det innebär också att man får problem hemma, i skolan och med kompisar. Sniffning ger skador både på kort och lång sikt. Under själva berusningen finns risk för olyckor eller att man blir medvetslös. Efter en längre tids sniffning kan det uppstå skador på lever, njurar och betydande hjärnskador.

Utskottet anser att det behövs mer information och förebyggande åtgärder i form av t.ex. drogförebyggande kanslier, information i skolorna, där inte minst föräldrarna behöver ta del. Utskottet anser även att butangas bör förbjudas för ungdomar under 18 år. Eftersom butangas säljs hos vanliga detaljhandlare är den väldigt lättåtkomlig. Vad utskottet anfört bör med anledning av motion So361 (s) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *information om butangas m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So361 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Centrum för alkohol- och drogforskning

Kerstin Heineman (fp) anför:

Folkpartiet anser att modern forskning nu börjar kunna ge svaret på varför en del människor utvecklar beroende till och missbruk av ämnen som narkotika, alkohol, tobak och vissa läkemedel. De har alla det gemensamt att de ökar frisättningen av ett signalämne, dopamin, i hjärnans belönings-system, vilket utlöser en känsla av belöning. Till detta kommer att nikotin, alkohol, kokain, amfetamin och morfin vart och ett för sig kan göra systemet känsligare för vart och ett av de andra ämnena. Det innebär att den som röker har lättare att bli alkoholist, att den som dricker alkohol löper ökad risk att också bli narkoman, de flesta narkotikamissbrukare har börjat med tobaksrökning osv. Mycket talar för att tvångsmässigt spelande och ätstörningar kan förklaras av störningar i samma belöningsystem. Därför får inte narkotikapolitiken ses isolerad från de förebyggande insatser och den forskning som måste genomföras när det gäller andra beroendeframkallande ämnen. Av samma skäl anser Folkpartiet att det föreslagna alkohol- och narkotikaforskningsinstitutet också skall ansvara för forskning rörande andra beroendeframkallande medel och beteenden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Regeringens skrivelse	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av skrivelsen.....	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden.....	3
Utskottet	4
Skrivelsen i huvuddrag	4
Den narkotikapolitiska inriktningen och förebyggande arbete m.m.	6
Skrivelsen.....	6
Motionerna	7
Bakgrund och tidigare behandling.....	9
Utskottets bedömning.....	11
Vård och rehabilitering	12
Skrivelsen.....	12
Motionerna	13
Bakgrund m.m.	16
Utskottets bedömning.....	18
Övriga frågor.....	19
Vissa kriminalpolitiska åtgärder.....	19
Utskottets bedömning.....	21
Centrum för alkohol- och drogforskning.....	21
Utskottets bedömning.....	22
Narkotikakommissionen.....	22
Utskottets bedömning.....	24
Information om butangas m.m.	24
Utskottets bedömning.....	25
Hemställan	25
Reservationer	27
Särskilt yttrande.....	35